

**ОЦЕНКА НА ГРАЖДАНСКОТО
ОБЩЕСТВО ОТНОСНО
ПРИЛАГАНЕТО НА КОНВЕНЦИЯТА
НА ООН СРЕЩУ КОРУПЦИЯТА:
БЪЛГАРИЯ 2011**

**UN CONVENTION
AGAINST CORRUPTION
CIVIL SOCIETY REVIEW:
BULGARIA 2011**

Контекст и цел

Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу корупцията (UNCAC) беше приета през 2003 г. и влезе в сила през декември 2005 г. Тя е първото правно обвързващо споразумение срещу корупцията, което е приложимо в глобален мащаб. Към настоящия момент 154 държави са страни по конвенцията. Държавите са поели ангажимент за въвеждане на широк и подробен набор от мерки срещу корупцията, които засягат техните законодателства, институции и практики. Тези мерки насърчават превенцията, криминализацията и правоприлагането, международното сътрудничество, възстановяването на средства, техническата помощ и обмена на информация.

Едновременно с влизането в сила на UNCAC през 2005 г. беше създадена Конференция на държавите – страни по конвенцията (КДС), със задача да извършва преглед и да улеснява изпълнението на необходимите дейности. През ноември 2009 г. КДС прие механизъм за преглед на прилагането, който да бъде „прозрачен, ефикасен, неутрален, приобщаващ и безпристрастен“. Също така беше договорено провеждането на два петгодишни цикъла за преглед – първият по глави III (Криминализация и правоприлагане) и IV (Международно сътрудничество), а вторият по глави II (Превантивни мерки) и V (Възстановяване на средства). Механизмът предвиждаше създаването на Група за провеждане на прегледа (ГПП), която проведе първата си среща през юни–юли 2010 г. във Виена и определи реда, по който да бъде извършен прегледът в страните през първия петгодишен цикъл, включително 26-те страни (първоначално 30) за първата година от прегледа.

Член 13 от UNCAC задължава държавите – страни по конвенцията, да предприемат подходящи мерки, включително „за насърчаване на активното участие на лица и групи извън публичния сектор... в предотвратяването и борбата срещу корупцията“ и да укрепва това участие чрез мерки като „увеличаване на прозрачността и насърчаване на приноса на обществото в процеса на вземане на решения; гарантиране, че обществото има реален достъп до информация; [и] зачитане, насърчаване и защита на свободата да се търси, получава и разпространява информация, свързана с корупцията“. Други текстове призовават държавите – страни по конвенцията, да развият антикорупционни политики, които насърчават участието на обществото (член 5) и увеличават прозрачността в техните публични администрации (член 10). Член 63, т. 4, буква в) изисква от Конференцията на държавите – страни по конвенцията, да съгласува процедури и методи на работа, включително сътрудничество със съответни неправителствени организации.

В съответствие с Резолюция 3/1 относно механизма за преглед и приложението относно обхвата на механизма, всички държави – страни по конвенцията, изпращат в секретариата на Конференцията информация за прилагането на конвенцията от тяхна страна въз основа на „комплексна карта за самооценка“. Освен това всяка държава – страна по конвенцията, участва в преглед, провеждан от други две държави – страни по конвенцията, относно прилагането на конвенцията. След това извършващите прегледа държави – страни по конвенцията, съставят доклад за прегледа, в тясно сътрудничество и координация с държавата – страна по конвенцията, която е била обект на прегледа, и след като се постигне съгласие, изготвят окончателния доклад. Резултатът е пълен доклад за прегледа и резюме, като последното се публикува задължително. След това, въз основа на доклада от прегледа на страната, секретариатът има задачата да „извлече най-характерната и важна информация относно успехите, добрите практики, предизвикателствата, наблюденията и потребностите от техническа помощ, съдържащи се в техническите доклади от прегледа, и да ги включи, подредени по теми, в тематичен доклад за изпълнението и допълнителни регионални програми за вънасяне в Групата за провеждане на прегледа“. Правителствата следва да провеждат широки консултации със заинтересованите страни при изготвянето на самооценката и улеснява взаимодействието със заинтересованите субекти, в случаите, в които екипът за извършване на преглед направи посещение на страната.

Включването на гражданското общество в процеса на преглед по UNCAC е от изключително значение за отчетността и прозрачността, както и за надеждността и ефективността на този процес. В тази връзка, организации на гражданското общество по целия свят полагат активни усилия, за да дадат своя принос към процеса по различни начини. Като част от проект за увеличаване на ролята на гражданското общество в наблюдението на корупцията, финансиран от Фонда на ООН за демокрация (UNDEF), Transparency International предложи на организации на гражданското общество (ОГО), които участват в дейности по наблюдение и застъпничество в рамките на процеса на преглед по UNCAC, малки субсидии, предназначени да подпомогнат изготвянето от ОГО на доклади относно прегледа по UNCAC за последващо използване в процеса на преглед.

Автор: Диана Ковачева, Асоциация „Прозрачност без граници“

© 2011 Асоциация „Прозрачност без граници“ и Коалиция UNCAC. Всички права запазени.

Положени са всички усилия, за да се провери точността на информацията, включена в този доклад. Счита се, че тази информация е вярна към октомври 2011 г. Независимо от това, Асоциация „Прозрачност без граници“ и Коалиция UNCAC не могат да поемат отговорност за последиците от използването ѝ за други цели или в друг контекст.

Съдържание

Въведение.....	4
I. Резюме.....	5
II. Оценка на процеса на преглед.....	7
A. Провеждане на процеса.....	7
Б. Наличие на информация.....	8
III. Прилагане и изпълнение на UNCAC.....	8
A. Основни въпроси, свързани със правната рамка.....	8
Б. Основни въпроси, свързани с правоприлагането.....	11
IV. Актуални посоки на развитие.....	15
V. Препоръки за приоритетни действия.....	16

Въведение

България подписа Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу корупцията (UNCAC) на 10 декември 2003 г. и я ратифицира на 3 август 2006 г.

Настоящият доклад прави преглед на прилагането и изпълнението от България на избрани членове от глави III (Криминализация и правоприлагане) и IV (Международно сътрудничество) на Конвенцията на ООН срещу корупцията (UNCAC). Целта на доклада е да даде принос към прегледа на прилагането на UNCAC, който понастоящем се провежда по отношение на тези две глави. През юли 2010 г. България беше избрана от Групата за провеждане на прегледа чрез жребий за включване в първата година от процеса. По-рано проект на този доклад беше предоставен на българското правителство.

Обхват. Членовете от UNCAC, на които е отделено специално внимание в настоящия доклад, са тези, които обхващат подкупа (член 15), подкупа на чужди длъжностни лица (член 16), присвояването (член 17), прането на пари (член 23), отговорността на юридическите лица (член 26), защитата на свидетели (член 32), защитата на лица, предоставящи информация (член 33) и взаимната правна помощ (член 46).

Структура. Раздел I на доклада представлява резюме със сбито изложение на констатациите, изводите и препоръките относно процеса на преглед и наличието на информация, както и относно прилагането и изпълнението на избрани членове от UNCAC. Раздел II обхваща по-подробно констатациите относно процеса на преглед в България, както и въпроси, свързани с достъпа до информация. Раздел III разглежда прилагането и изпълнението на конвенцията, включително ключови въпроси, свързани с правната рамка и системата за правоприлагане, с примери за добри и лоши практики. Раздел IV представя актуалните развития, а в раздел V са изложени препоръките за приоритетни действия.

Методология. Докладът е изготвен от Асоциация „Прозрачност без граници“ със средства от Фонда на ООН за демокрация (UNDEF). Групата положи усилия да получи информация за докладите от държавни институции и да проведе диалог с държавни служители. Като част от този диалог им беше предоставен проект на този доклад.

Докладът беше съставен с помощта на въпросник и шаблон на доклада, подготвени от Transparency International за ползване от ОГО. Тези инструменти отразяват, но в опростен вид, въпросника на Службата на ООН по наркотици и престъпност (UNODC) и изискват сравнително кратки оценки в сравнение със самооценките по официалната карта. Въпросникът и шаблонът на доклада съдържаха набор от въпроси относно процеса на преглед, а в частта за прилагане и изпълнение поставяха въпроси, свързани с примери за добри практики и необходими подобрения в избрани области, по-специално по отношение на членове 15, 16, 17, 20, 23, 26, 32, 33 и член 46, параграф 9, букви б) и в) от UNCAC.

Съставянето на доклада премина през редица стъпки, като най-напред респондентите попълниха опростения въпросник и след това беше съставен проект на доклада. Партньорски преглед на доклада беше извършен от национален експерт, избран от Transparency International.

Проектът на доклада беше представен на правителството за коментари, преди да бъде изготвен в окончателен вид. Окончателният проект на доклада беше изпратен на правителството с оглед продължаване на диалога след първия кръг от процеса на преглед на страните.

При разработването на доклада авторката взе предвид участието на България в прегледите, извършвани от групата „Държави срещу корупцията“ (GRECO), ОИСР и ЕС. GRECO публикува доклад за оценка през октомври 2010 г.,¹ а Работната група на ОИСР по подкупване

¹ Greco Eval III Rep (2009)7E, 1 октомври 2010 г.

в международните търговски сделки – през март 2011 г.² България се присъедини към Европейския съюз на 1 януари 2007 г. Европейският съюз установи специален механизъм за сътрудничество и проверка (МСП), за да подпомага страната в решаването на съществуващите недостатъци. Последният доклад от Комисията относно напредъка на България по МСП беше публикуван през юли 2011 г.³

I. Резюме

Като обща оценка прилагането на UNCAC е относително успешно, доказателство за което са предприетите от правителството стъпки за изменение на съществуващото законодателство с оглед привеждане на българските закони в съответствие с UNCAC. Въпреки това са налице недостатъци, които трябва да бъдат отстранени. Освен това практическото прилагане на тези закони е на равнище, което е по-ниско от задоволителното.

Оценка на процеса на преглед

Провеждане на процеса

Таблицата по-долу дава обща оценка на прозрачността, посещенията в страната и участието на гражданското общество в прегледа на прилагането на UNCAC в България.

Таблица 1. Прозрачност и участие на ОГО в процеса на преглед

Правителството оповести ли публично информацията за националната точка за контакт (country focal point)?	Не
Беше ли проведена консултация с гражданското общество при подготовянето на самооценката?	Не
Самооценката беше ли публикувана в интернет или беше ли предоставена на ОГО?	Не
Правителството прие ли да бъде извършено посещение на страната?	Да
Беше ли извършено посещение на страната?	Да
Бяха ли поканени представители на гражданското общество да изразят позицията си пред официалните лица, извършващи прегледа?	Да
Правителството ангажира ли се да публикува пълния текст на доклада за страната?	Положителни индикации

Наличие на информация

Достъпът до информация, свързана с корупционни престъпления, е голямо предизвикателство за гражданите и организациите на гражданското общество в България. Това се дължи основно на непълнотата на данните и липсата на единен подход и координация поради различните критерии, използвани от държавните институции при събирането и анализа на тези

[www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3\(2009\)7_Bulgaria_One_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3(2009)7_Bulgaria_One_EN.pdf)

² България: Фаза 3. Доклад относно прилагането на Конвенцията за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки и Ревизираната препоръка от 2009 г. относно борбата с подкупването в международните търговски сделки, приети от Работната група на ОИСР по подкупване в международните търговски сделки на 18 март 2011 г.

www.oecd.org/dataoecd/16/20/47468296.pdf

³ Доклад от Комисията до Европейския парламент и до Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, Брюксел, 20.7.2011 г., COM(2011) 459 окончателен: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0459:FIN:BG:PDF>.

статистически данни⁴. Тези различия затрудняват измерването на ефективността на програмите за борба с корупцията.

В основата на настоящия доклад е информация, получена от редица държавни институции и организации на гражданското общество. На 12 януари 2011 г. Асоциация „Прозрачност без граници“ изпрати въпросника, разработена от Секретариата на Transparency International, до 20 държавни институции и организации на гражданското общество⁵. Между 19 и 21 януари 2011 г. Асоциация „Прозрачност без граници“ получи отговори от следните пет: Върховен касационен съд, Прокуратура на Република България, Министерство на правосъдието, Асоциация на прокурорите в България и програмата на ОГО „Достъп до информация“. Останалите институции не отговориха на въпросника поради липса на информация и/или краткия срок за отговор. Освен информация от отговорите на въпросниците, настоящият доклад отразява и резултатите от независимите изследвания и анализи, извършени от Асоциация „Прозрачност без граници“ на закони, наредби и други материали.

Прилагане и изпълнение на UNCAC

На пръв поглед българското национално законодателство прилага всички задължителни разпоредби на UNCAC, разгледани в настоящия доклад. Въпреки това правната рамка не предвижда наказателна отговорност за юридическите лица или адекватна рамка за случаите на незаконно обогатяване – две разпоредби, които не са задължителни, но са желателни.

Недобротото прилагане на националното законодателство относно случаите, свързани с корупция, предизвиква голяма загриженост. Основните недостатъци в правоприлагащата система са липсата на пълни и надеждни данни за съдебните производства по корупционни престъпления, ниската степен на независимост от политически натиск на следователи, прокурори и съдии, пълното неприлагане на отговорността на юридическите лица (търговски дружества), както и липсата на ефективна програма за защита на свидетели и рамка за взаимна правна помощ.

Препоръки за приоритетни действия

Необходимо е България да предприеме няколко реформи с висок приоритет, включително следните:

1. Незабавно да обърне внимание на отговорността на юридическите лица, особено като се има предвид, че усилията за правоприлагане при настоящия правен режим са минимални.

⁴ Статистическите данни за случаи и престъпления, свързани с корупция, предоставени от различните държавни институции, към които се обърнахме, се различаваха значително поради използваните от тях критерии (например данните от Прокуратурата на Република България, Върховния касационен съд се разминават значително, както показва Въпросникът за паралелен преглед от януари 2011 г.). Въпреки отправеното искане, Висшият съдебен съвет не предостави статистическа информация, въпреки че съгласно член 377 от Закона за съдебната власт (изм. ДВ 33/09) е длъжен да събира съдебни статистически данни. Въз основа на информация получена от другите институции (Прокуратура на Република България, Върховен касационен съд и Министерство на правосъдието) при съставянето на докладите, Асоциация „Прозрачност без граници“ приведе разликите от таблиците в съответствие с изискванията на въпросниците, на база данните от Прокуратурата на РБ и Министерството на правосъдието. За повече информация виж раздел III Б от доклада (основни въпроси, свързани с прилагането).

⁵ Тези институции и организации са: Върховен касационен съд, Прокуратура на Република България, Министерство на правосъдието, Висш съдебен съвет, Висш адвокатски съвет, Съюз на съдиите в България, Асоциация на прокурорите в България, Съюз на юристите, Български център за нестопанско право, Клуб „Журналисти срещу корупцията“, Институт „Отворено общество“, Риск монитор, Център за либерални стратегии, Програма „Достъп до информация“, Български център за джандър изследвания, Конфедерация на работодателите и индустриалците в България, Български форум на бизнес лидерите, Българска стопанска камара, Българска търговска палата и Български институт за правни инициативи.

2. Да се подобри механизмът за защита на свидетелите чрез ефикасно прилагане на съществуващата правна рамка.
3. Да се обсъди приемането на разпоредби относно незаконното обогатяване.
4. Да се подобрят междуведомствените координационни механизми за взаимна правна помощ.
5. Да се укрепят механизмите за правоприлагане чрез осигуряване на по-добра координация между прокуратурата и следствието, инвестиране на адекватни ресурси в системата, провеждане на ефективно обучение, гарантиране на независимостта на следователи, прокурори и съдии, и създаване на единна база от статистически данни за производствата.

II. Оценка на процеса на преглед

A. Провеждане на процеса

В съответствие с механизма, установен от Конференцията на държавите – страни по UNCAC, понастоящем се извършва преглед на прилагането и изпълнението на UNCAC в България. От българското правителство се изискваше да направи самооценка на усилията за прилагане и да докладва констатациите си на екипа от партньори, извършващи външния преглед. Министерството на правосъдието е институцията, която координира участието на правителството в процеса на оценка („национална точка за контакт“). Държавните институции и организациите на гражданското общество, към които авторите на настоящия доклад се обърнаха за целите на настоящия паралелен преглед, бяха помолени да оценят прозрачността на самооценката, извършена от правителството. Получените отговори са отразени в таблица 1 по-горе.

Към момента на съставяне на доклада Министерството на правосъдието не беше разположило на своя уебсайт каквато и да било информация за UNCAC като цяло или за процеса на преглед в частност. Правителството не е публикувало данните за контакт с координатора за страната („национална точка за контакт“) и не е проведено публично обсъждане на самооценката. Също така самооценката не е публикувана в интернет, но според представител на Министерството на правосъдието тя е предоставена на UNODC и експертите от екипа, извършващ прегледа, през октомври 2010 г. Посещение в страната беше проведено от 14 до 17 февруари 2011 г. Осем организации на гражданско общество и на бизнеса бяха поканени от правителството на дискусия на кръгла маса с екипа, извършващ прегледа, на 16 февруари 2011 г., но само няколко се отзоваха (двама представители на Асоциация „Прозрачност без граници“ и двама от стопански/браншови организации). През юли 2011 г. Асоциация „Прозрачност без граници“ научи, че докладът за прегледа е бил изготвен от екипа, извършващ прегледа, към последната седмица на юни 2011 г. и изпратен за коментари от страна на правителството. Представители на Министерството на правосъдието посочиха, че не би имало причина окончателният вариант на доклада да не бъде публикуван в интернет.

Както се вижда в таблица 1 и бележките по-горе, във фазата на самооценка от процеса на преглед се отбелязва недостатъчност по отношение на прозрачност и консултации. Конференцията на държавите – страни по UNCAC, призовава за „механизъм на прегледа, който е преди всичко прозрачен, неутрален, приобщаващ и справедлив“. Българското правителство предприе някои много положителни стъпки, но можеше да направи повече по отношение на придържането към тези основни насоки.

По-специално, много положително е това, че правителството прие посещение в страната и покани организации на гражданското общество и бизнеса да се срещнат с екипа, извършващ прегледа. Положително е също така, че правителството показва желание да публикува пълния текст на доклада за преглед след приключването му и беше много открито и отзивчиво към исканията на Асоциация „Прозрачност без граници“ за информация и коментари.

Б. Наличие на информация

Държавните институции и организациите на гражданското общество, към които се обърнахме за целите на настоящия доклад, отбелязаха, че получаването на информация и статистически данни за корупцията е много трудно. Поради това те не можаха да попълнят големи части от въпросника.

Няколко са причините за горепосочения проблем. На първо място, този вид информация се предоставя само при поискването ѝ от няколко държавни институции. Няма единна или цялостна база от статистически данни за производствата, свързани с корупция. На второ място, всяка държавна институция използва различни критерии за събирането на данни, в резултат на което данните не могат да бъдат уеднаквени и се различават значително. На трето място, публично достъпните статистически данни за разследванията и присъдите не са актуални. На последно място, трудно е проследяването на текущите производства и получаването на актуална информация за заведените материали и решения, тъй като тази информация не е леснодостъпна в интернет.

III. Прилагане и изпълнение на UNCAC

Съгласно Конституцията на България международните договори, които са ратифицирани, обнародвани и влезли в сила, са част от вътрешното право на страната и имат предимство пред всички норми на вътрешното законодателство, които им противоречат.⁶ Независимо от това, българският Конституционен съд пояснява, че при инкорпориране на престъпления, посочени в международни договори, „признаците на престъпните състави и наказанието за всяко престъпление следва да бъдат установени с вътрешен законодателен акт“.⁷ Съгласно мотивите на съда, UNCAC не може да бъде прилагана пряко. Необходимо е национално законодателство, което да въведе разпоредбите на глава III от UNCAC. Съответно Народното събрание прие изменения на няколко текста от българския Наказателен кодекс, за да го приведе в съответствие с UNCAC.

A. Основни въпроси, свързани със правната рамка

В настоящия раздел е разгледано въвеждането в България на задължителните разпоредби на глава III от UNCAC относно криминализацията и прилагането, и глава IV относно международното сътрудничество.

1. Области, които показват добра практика

Членове 15 и 16 от UNCAC: Подкуп на национални длъжностни лица и подкуп на чужди длъжностни лица и членове на публични международни организации. България е изпълнила

⁶ Конституция на Република България, 12 юли 1991 г., член 5, ал. 4.

⁷ Решение на Конституционния съд № 7 от 2 август 1992 г., достъпно на: Amnesty International, Bulgaria, *End Impunity through Universal Jurisdiction* 11 (No Safe Haven Series, 2009). (Амнести интернешънъл, България, *Край на безнаказаността чрез универсална юрисдикция* 11, серия „Без сигурни убежища“, 2009 г.)

редица от своите задължения по UNCAC. Тя е постигнала пълно съответствие с членове 15 и 16 на Конвенцията относно подкупването както на национални, така и на чужди длъжностни лица, което е инкриминирано по силата на членове 301 и съответно 304 от българския Наказателен кодекс. В съответствие с изискванията българското законодателство установява два вида престъпления: активен и пасивен подкуп на национални и чужди лица заемащи публични длъжности. Закононарушенията обхващат материални и нематериални, парични и непарични облаги. „Неследващата се облага“ може да бъде обещана, предложена или дадена. Член 303 от Наказателния кодекс изрично забранява непрякото подкупване, включващо случаи, в които подаръци или други облаги се предоставят на други лица. Освен това член 93 от Наказателния кодекс включва определение на „чуждо длъжностно лице“ и „член на публична международна организация“ по смисъла на член 2 от UNCAC, в съответствие с препоръките в Законодателното ръководство по UNCAC. Както е отбелязано и в доклада на GRECO за България от октомври 2010 г.⁸, настоящото инкриминиране на подкупите и търговията с влияние създава много солидна база за наказателно преследване на различните корупционни престъпления.

Член 17 от UNCAC: Присвояване, злоупотреба или друго неправомерно използване на имущество от длъжностно лице. България е въвела изцяло и член 17 от Конвенцията относно присвояването, злоупотребата и другите видове неправомерно използване на имущество от длъжностни лица, в членове 201–205 и 282–283 от Наказателния кодекс. Националното законодателство предвижда всички изисквани елементи и обхваща хипотезите, в които действията облагодетелстват самото длъжностно лице или друго лице. То включва неправомерното отклоняване на материални и нематериални ценности. Изисква се умисъл. Тежестта от доказване се носи от обвинението.

Член 23 от UNCAC: Изпиране на активи, придобити от престъпление. България е изпълнила и задълженията си съгласно член 23 от UNCAC относно изпирането на облагите, придобити от престъпление. Съгласно член 253 от Наказателния кодекс, отговорността се носи от предоставящите и получаващите незаконните облаги. Текстът обхваща и широк набор от предикатни престъпления, включително корупционни. Член 253, ал. 7 от Наказателния кодекс обхваща предикатни престъпления извършени в юрисдикцията на България или извън нея, както изисква член 23, параграф 2, буква в) от UNCAC. Българското законодателство обхваща и четирите престъпления, посочени в UNCAC: (1) преобразуване или трансфер на облаги от престъпления; (2) укриване или прикриване на облаги от престъпления; (3) придобиване, притежаване или използване на облаги от престъпления и (4) участие във или заговор за извършване, опит за извършване и помагачество, подбудителство, улесняване и даване на съвети във връзка с извършването на някое от горните престъпления. Деянието трябва да е умишлено.

Членове 32 и 33: Защита на свидетели, експерти и пострадали. Друга област, в която българската правна рамка отчасти съответства с изискванията на UNCAC, на хартия, е защитата на свидетели, експерти, пострадали и лица, предоставящи информация, съгласно членове 32 и 33 от UNCAC. Защитата на свидетели е регламентирана в Наказателно-процесуалния кодекс и в отделен закон – Законът за защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство. Член 75 от Наказателно-процесуалния кодекс предвижда защита на всички пострадали и техни роднини. Съгласно член 67 пострадалият може да поиска ограничителна заповед срещу обвиняемия. Член 123 урежда защитата на свидетели. Член 141 въвежда специални мерки за неразкриване на самоличността на свидетел, даващ показания в съда, като видеоконферентна връзка и модулиране на гласа.

Законът за защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство, предвижда защита за по-широк кръг лица в сравнение с Наказателно-процесуалния кодекс, включително

⁸ Greco Eval III Rep (2009)7E, 1 октомври 2010 г.
[www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3\(2009\)7_Bulgaria_One_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3(2009)7_Bulgaria_One_EN.pdf)

експерти и всички лица предоставящи информация. Той установява процедури за тяхната физическа защита, като преместване на друг адрес в страната или чужбина. Законът установява също така Специални сили, Програма за защита на свидетелите и Бюро за защита на свидетеля.

С член 32 от Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси България е въвела разпоредби за защита на служители в публичния сектор при подаване на сигнали за такива случаи. Тези разпоредби не позволяват разкриване на самоличността и други данни на подалите сигнала лица и имат за цел да ги предпазят от словесен, психически и физически тормоз. Но тези разпоредби са ограничени единствено до служителите в публичния сектор и не осигуряват защита на служителите в частния сектор.

Административно-наказателният кодекс има неясна рамка, когато се отнася за защита на лицата, сигнализиращи за корупция или за други закононарушения. Публичната администрация не разполага с подходящи механизми за защита на сигнализиращите лица извън случаите с конфликт на интереси. Такава защита е осигурена фактически в някои фирми (основно български подразделения на международни компании). В резюме - защитата на лицата, сигнализиращи за корупция, продължава да бъде проблем в България.

България е постигнала съответствие и с член 46, параграф 9, букви б) до в) относно взаимната правна помощ между страните по UNCAC в случаите с двойна наказуемост. Член 471 от Наказателно-процесуалния кодекс допуска помощ в случаите, когато между страните има подписана спогодба. Помощта може да бъде отказана, ако предоставянето ѝ би накърнило суверенитета, националната сигурност или други правни интереси на България, съгласно член 472 от Наказателно-процесуалния кодекс. Освен това България е ратифицирала Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси на Съвета на Европа от 1959 година и Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите-членки на Европейския съюз от 2000 г. За разлика от UNCAC, тези международни договори предвиждат взаимна правна помощ по наказателноправни въпроси дори при отсъствие на двойна наказуемост, при спазване на правилото *de minimis*. България е сключила и редица спогодби за взаимна правна помощ с редица страни. В този смисъл, българската рамка на взаимната правна помощ е с обхват, по-широк от изискуемия съгласно член 46, параграф 9, буква в) от UNCAC. Въпреки това възникват проблеми с прилагането на тази рамка. Недостатъчна е координацията между участващите в нея институции, което възпрепятства или забавя изпълнението на молбите за взаимна правна помощ (ВПП).

2. Области, в които се предлагат подобрения

Българското законодателство може да бъде подоброено в следните области:

Член 20 от UNCAC: Незаконно обогатяване. Незаконното обогатяване не е регламентирано със самостоятелен текст в Наказателния кодекс и не е отделно престъпление съгласно действащото законодателство в България. Ние не разглеждаме това като проблем предвид обстоятелството, че няма такова задължително изискване в UNCAC.

Независимо от горното, въпросът за „незаконно обогатяване“ или „имущество (активи) придобито (придобити) от престъпна дейност“ е регламентиран в България. Механизмите за отнемане на такива незаконно придобити активи могат да бъдат намерени, например, в член 55 от Наказателния кодекс, в член 3 от Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност, и в член 83а от Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН).

По отношение на отнемането на активи, придобити от престъпна дейност (което също е форма на незаконно обогатяване), следва да се отбележи, че въпросът е много дебатиран от гледна точка на правомощията на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност. Въпросът е уреден в Закона за отнемане в полза на държавата на имущество,

придобито от престъпна дейност (обн. ДВ 19/1 март 2005 г., изм. ДВ 86/28 октомври 2005, посл. изм. ДВ 60/05.08.2011 г.). Законът визира дълъг списък от престъпления „когато е установено, че дадено лице е придобило имущество със значителна стойност, за което може да се направи основателно предположение, че е придобито от престъпна дейност, и срещу него е започнало наказателно преследване за престъпление по Наказателния кодекс по...“, следвано от списък на престъпления по Наказателния кодекс.

Министерството на правосъдието, в сътрудничество със Съвета на Европа (Венецианска комисия за демокрация чрез право), разработи проектозакон за конфискацията на активи, придобити от престъпна дейност (който да замени Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност), с оглед на решаването на проблемите, свързани с необяснимото обогатяване и конфискуването на тези активи. Проектът беше разработен и в отговор на препоръките в доклада на Европейската комисия по МСП. През юни 2011 г. проектът беше отхвърлен от българския парламент. В момента се разглежда нов проект и той може да въведе нова правна рамка на незаконното обогатяване, ако бъде приет от парламента.

Следва да се отбележи, че отнемане на имуществото (отново във връзка с „незаконно обогатяване“) е възможно и съгласно член 53 от Наказателния кодекс като санкция за извършване на други престъпления (например престъпления срещу собствеността или стопанството).

Като се има предвид горепосоченото, следва да се направи извод, че въпреки че действащото законодателство не регламентира изрично „незаконното обогатяване“ по смисъла на член 20 от UNCAC, отнемането на такова имущество е възможно съгласно други български закони, посочени по-горе. Проблемът е, че тези закони не се прилагат ефикасно и на практика няма конкретни резултати с лишаване на активи, които могат да се считат за незаконно обогатяване.

Член 26 на UNCAC: Отговорност на юридическите лица. На второ място, националното законодателство не предвижда наказателна отговорност и наказателни санкции за юридическите лица (например търговски дружества). Съгласно българското законодателство едно юридическо лице може да носи отговорност единствено по административното и гражданското право, но не и по наказателното. Въпреки това отсъствието на наказателна отговорност за юридическите лица съответства на основополагащия правен принцип в България, че наказателната отговорност задължително е лична. Още повече, това не е задължително изискване по UNCAC. Съгласно член 26 от Конвенцията, отговорността на юридическите лица може да бъде наказателна, гражданска или административна. Когато в даден случай са въввлечени фирми, в България може да се приложи член 83, буква а) от Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН). Член 83 от ЗАНН предвижда административна отговорност за различни форми на корупция и други посочени престъпления. Съгласно член 83а, алинея 3 от ЗАНН, юридическото лице може да носи отговорност дори ако физическото лице, извършило подкупването, не бъде осъдено.

Б. Основни въпроси, свързани с правоприлагането

Настоящият раздел прави опит да оцени преследването на закононарушенията по UNCAC в България. В него е направен обзор на механизма за правоприлагане и анализ на статистическите данни, предоставени от държавни институции.

Както изисква член 36 от UNCAC, установеният в България механизъм за правоприлагане включва специализирани служби, а именно Специализирания отдел за борба с корупцията, прането на пари и свързани с тях закононарушения към Прокуратурата на Република България. Освен това Прокуратурата работи със следствените органи. Координацията между прокуратурата и следствието е регламентирана от Конституцията, Наказателно-процесуалния кодекс, Закона за съдебната власт и Закона за Министерството на вътрешните работи. Съгласно тези разпоредби ролята на прокурора е да наблюдава разследванията и да следи за

законосъобразното им провеждане, като следствените органи са подчинени на прокуратурата. Българското законодателство предвижда също така независимост на прокурорите, съдиите и следователите в съответствие с изискванията на членове 11 и 36 от UNCAC.

Прокуратурата на Република България играе изключително важна роля в борбата с корупцията.

1. Статистически данни и дела

По искане на представители на обществеността, тази институция предоставя информация за корупционни производства. В последно време няколко случая на високо равнище бяха предмет на наказателно преследване. През май 2011 г. Софийският градски съд осъди прокурор на пет и половина години лишаване от свобода и му наложи забрана да упражнява тази професия в продължение на три години за това, че е приел подкуп в размер на 12 500 евро от плевенски бизнесмен, който е искал производството срещу него да бъде прекратено. Това е рядък случай на осъждане на служител от съдебната система в България⁹.

Неотдавна се появиха съобщения, че Софийският апелативен съд е осъдил бивш министър на вътрешните работи на две години лишаване от свобода условно, четири години пробация и глоба от 3 000 лева (2 100 щатски долара) за това, че е посредничил за предаване на подкуп от 100 000 лева (75 000 щатски долара) на ръководителя на Агенцията по рибарство, за да оттегли иск срещу бизнесмен. Самият бизнесмен е осъден на три години лишаване от свобода условно, пет години пробация и глоба 5 000 лева (3 500 щатски долара) за предлагане на подкуп¹⁰.

От друга страна обаче, напоследък в няколко дела, свързани с високите етажи на властта, обвиненията бяха частично или напълно снети поради липса на доказателства. Такъв беше случаят с делото срещу бивш министър на отбраната, обвинен в опит за подкупване на следовател, за да манипулира доказателствата така, че воденото разследване срещу него да приключи по благоприятен начин. Обвиненията бяха снети поради липса на доказателства, но бившият министър и двама съучастници продължават да бъдат обвинени за плащането на подкуп¹¹. По подобен начин бивш министър на земеделието и храните беше обвинен за разрешаване на сделки със замяна на земеделски земи след постановяването на мораториум. Съдът обаче на два пъти върна делото поради необоснованост на обвиненията, тъй като прокуратурата го е обвинила в нарушаване на мораториума преди влизането му в сила¹².

Прокуратурата на Република България също събира данни за производства, свързани с корупция. В таблица 2 са показани данни, предоставени от Прокуратурата по искане на Асоциация „Прозрачност без граници“. От Прокуратурата поясняват, че данните от графи „Оправдани лица“ и „Прекратени“ отразяват отделно броя на осъдените и оправдани лица, тъй като по едно дело може да има едновременно осъдителна и оправдателна присъда срещу две лица. Министерството на правосъдието също предостави информация, включена в таблица 2. МП обаче не дава пояснения по своята методика на изготвяне на данните. Върховният

⁹ Eubusiness.com, 13 May 2011, Bulgarian prosecutor sentenced to jail for bribery (*Български прокурор осъден на затвор за подкуп*); www.eubusiness.com/news-eu/bulgaria-corruption.9yb

¹⁰ Агенция „Фокус“, 22 юни 2011 г., Раиф Мустафа и Росен Маринов получиха условни присъди по делото за подкуп; www.focus-news.net/?id=n1537875.

¹¹ Novinite.com, 30 август 2010 г., Bribery Charges against Bulgarian Ex Minister 'Reduced' over Lack of Evidence (*Обвинения в подкуп срещу бивш български министър „редуцирани“ поради липса на доказателства*) www.novinite.com/view_news.php?id=119663;

Дневник, 7 март 2011 г., Николай Цонев беше оправдан по всички обвинения за длъжностни престъпления

www.dnevnik.bg/bulgaria/2011/03/07/1055077_nikolai_ conev_beshe_opravan_po_vsichki_obvinenija_za/

¹² Правен свят, 15 март 2011 г., Съдът върна за втори път делото срещу Валери Цветанов; www.legalworld.bg/show.php?storyid=22804

касационен съд също предостави таблица със свои статистически данни. Но тези данни са ограничени до компетентността на съда, поради което не представляват полезна база за анализа на страната и не са включени в настоящия доклад.

Таблица 2: Брой производства, свързани с корупция, образувани през 2008, 2009 и 2010 г., по данни на Министерството на правосъдието (МП) и Прокуратурата на Република България (ПРБ)

	Производства (в ход и приключени)		Извън- съдебни споразуме- ния		Осъдени лица		Оправдани лица		Прекратени		Висящи	
	МП	ПРБ	МП	ПРБ	МП	ПРБ	МП	ПРБ	МП	ПРБ	МП	ПРБ
Подкуп на чужди длъжностни лица (UNCAC член 16)	2	0			0		0					
Подкуп на национални длъжностни лица (пасивен) (UNCAC член 15, буква б))	57	82			32	31	4	4				
Подкуп на национални длъжностни лица (активен) (UNCAC член 15, буква а))	178	273			141	216	4	4				
Присвояване, злоупотреба или друго неправомерно използване от длъжностно лице (член 17)	1044	1085			555	720	124	147				
Незаконно обогатяване (член 20)		277										
Пране на пари във връзка с корупция (член 23)	69	2			57		2	1				

2. Области, в които се отбелязват недостатъци

В прилагането на UNCAC от България има някои сериозни недостатъци, които изискват незабавни мерки.

Липса на данни. На първо място, както може да се види от гореизложеното, липсват пълни и надеждни данни за производствата, свързани с корупция. Както се вижда от таблица 2, статистическите данни от Прокуратурата на Република България и Министерството на правосъдието са непълни. Прокуратурата на РБ отбелязва, че тъй като не се допуска извънсъдебно уреждане за тежки умишлени престъпления, в третата колона на таблица 2 липсват данни за такива споразумения. Прокуратурата на РБ пояснява също така, че данни за незаконно обогатяване липсват, тъй като това не е отделно престъпление съгласно българското законодателство. Вместо това Прокуратурата на РБ е включила статистика за отнемане на предмета на престъплението и на имуществото, придобито от престъпна дейност, включително подкуп и пране на пари.

Обезсърчаваща обаче е липсата на данни в колони „Прекратени“ и „Висящи“. Прокуратурата на Република България отбелязва, че поради недостатъци на базата ѝ от данни, тя не може да идентифицира производствата, които са прекратени или висящи. Министерството на правосъдието не даде каквито и да било обяснения за непълнотата на своите данни. Липсата на информация и неадекватните технически ресурси са сериозни недостатъци при докладването на производствата, свързани с корупция.

Освен това е налице значително разминаване между статистическите данни, предоставени от двете институции. Например Прокуратурата на Република България посочва 273 производства по активно подкупване на национални длъжностни лица, докато Министерството на правосъдието посочва само 178. Ясно е, че двете институции не използват съвместими формати, системи и методи за събиране на данни, което затруднява уеднаквяването на специализираните статистически данни за корупционните престъпления и оценката на прилагането на UNCAC. Оттук може да се направи извод, че липсва релевантна, надеждна и единна база данни за производствата по корупция. Това е сериозен недостатък на усилията за правоприлагане, полагани от България. Поради този недостатък не е възможно да се направи цялостна оценка на прилагането на UNCAC от България, особено при липсата на друг източник на такава информация. Тази липса на информация и трудността при набавянето на надеждни данни изискват незабавни действия.

Независимост на следователи, прокурори и съдебни органи. На второ място, въпреки че независимостта на прокуратурата, следствието и съда е постановена от Конституцията на България, Наказателно-процесуалния кодекс и Закона за съдебната власт, както беше посочено по-горе, на практика този принцип не се прилага в неговата цялост. По-специално Асоциацията на прокурорите в България посочва, че гаранциите за независимост на прокуратурата са предмет на сериозна загриженост. Асоциацията на българските прокурори подчертава, че върху прокуратурата се оказва натиск да се заеме с определени случаи и да изостави други. Това мнение се споделя от мнозина представители на съдебната власт и на няколко пъти беше изразявано публично.

В интервю за националната телевизия Nova TV, бившият председател на Върховния административен съд Константин Пенчев казва: „има политически и икономически натиск върху съдебната власт и тези два вида натиск често са свързани“. Той добавя, че служители на съдебната система са свързани с политици и представители на неформалната икономика¹³. През 2011 г. подобни изявления направиха двама членове на Висшия съдебен съвет – Капка Костова и Галина Захарова. Твърди се, че са подали оставки от ВСС поради острите си критики към кадровата политика на Висшия съдебен съвет, включително на най-високо равнище¹⁴.

Липса на правоприлагане срещу юридическите лица. Трети голям недостатък е пълната липса на прилагане на разпоредбите за административна отговорност на юридическите лица. Както отбелязва Прокуратурата на Република България, тъй като член 83а от ЗАНН не се прилага понастоящем, няма разследвания или производства за налагане на административни санкции върху юридически лица, въпреки многото физически лица, осъдени за подкуп на длъжностни лица, които включват използването на служебни автомобили, което може да ангажира отговорността и на юридически лица.¹⁵ Следователно прокуратурата не разполага със статистически данни за прилагането на член 83 от ЗАНН. По отношение на гражданскоправната отговорност, Прокуратурата на Република България не разполага със статистически данни.

Липса на добре функционираща система за защита на свидетелите. На четвърто място, практическото функциониране на системата за защита на свидетелите е незадоволително. Например Асоциацията на прокурорите в България отбелязва, че разпоредбите за защита на свидетелите са неефективни и не се изпълняват адекватно поради изтичане на информация и зле функциониращи механизми.

На последно място, налице са сведения, че рамката за взаимопомощ не се прилага ефективно. Докато, от една страна, Прокуратурата на Република България заявява, че не е получавала молби по националното законодателство за прилагане на съответните текстове от UNCAC и

¹³ www.politika.bg/article?id=9799 , www.politika.bg/article?id=9882.

¹⁴ www.dnevnik.bg/bulgaria/2011/06/08/1102984_dvama_chlenove_na_sudebniia_suvet_napusnaha_otvrateni/.

¹⁵ www.segabg.com/online/new/articlenew.asp?sid=2011072500040000101.

следователно не може да оцени практическото прилагане на системата за взаимопомощ, Асоциацията на прокурорите в България докладва, че страната ни е срещала проблеми по отношение на взаимопомощта с Франция и Гърция.¹⁶

Някои от горепосочените недостатъци са разгледани и в доклада на ОИСР за България от март 2011 г.¹⁷, включително недостатъчното практическо прилагане на режима за отговорност на юридическите лица¹⁸, липсата на достатъчен капацитет за редовно провеждане на комплексни финансови разследвания в случаите на корупция¹⁹, и на статистически данни.²⁰ Освен това докладът на ОИСР препоръчва България да предприеме стъпки с оглед на това нейните органи да използват по-активно системата за правна помощ при случаите с подкупване на чужди длъжностни лица²¹.

IV. Актуални посоки на развитие

Понастоящем се работи по няколко инициативи, свързани с прилагането и изпълнението на глави III и IV от UNCAC.

Въпреки че към настоящия момент не са налице планове за обособяване на незаконното обогатяване като отделно престъпление, обмисля се приемането на нов Закон за конфискация на имущество, придобито по престъпен начин. Той следва да замени предишната рамка в тази област и да укрепи настоящата неефективна рамка за имуществени санкции, свързани с незаконно обогатяване. Очаква се проектозаконът да предвиди създаването на нова специализирана комисия и да прехвърли тежестта за доказване върху ответника, което значително би улеснило наказателното преследване на тези случаи. Въпреки това трябва да се посочи, че предложеният закон и неговата концептуална основа са предмет на разгорещени дискусии и спорове на парламентарно и експертно равнище. Предишният проект беше отхвърлен от парламента през юли 2011 г. и се очаква внасянето на нов законопроект до края на годината.

Очертава се и друга положителна промяна – по отношение на отговорността на юридическите лица. Прокуратурата на Република България понастоящем работи по прилагането на член 83а от ЗАНН, като разработва единни практически указания за преследването на тези закононарушения. Това ще допринесе за прилагането, каквото понастоящем напълно липсва, на законодателството относно отговорността на юридическите лица.

Една скорошна реформа, която се отразява отрицателно върху прилагането на антикорупционното законодателство, е прехвърлянето на правомощията за разследване от следствените служби, наблюдавани от Прокуратурата, на националната полицейска служба. Тази промяна значително ограничи капацитета и ресурсите, с които разполага Прокуратурата на РБ, и възпрепятства усилията ѝ за прилагане на UNCAC.

¹⁶ Тази информация се основава на отговорите във въпросника, предоставени от асоциацията на българските прокурори.

¹⁷ България: Фаза 3. Доклад относно прилагането на Конвенцията за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки и Ревизираната препоръка от 2009 г. относно борбата с подкупването в международните търговски сделки, приети от Работната група на ОИСР по подкупване в международните търговски сделки на 18 март 2011 г., www.oecd.org/dataoecd/16/20/47468296.pdf

¹⁸ Пак там, стр. 14.

¹⁹ Пак там, стр. 21.

²⁰ Пак там, стр. 21.

²¹ Пак там, стр. 29.

V. Препоръки за приоритетни действия

Настоящият раздел съдържа препоръки относно прилагането и изпълнението на UNCAC от България. Страната следва да предприеме следните стъпки за подобряване на своята система:

На първо място, отговорността на юридическите лица изисква незабавно внимание. Макар че България е приела законодателство съответстващо на изискванията на член 26 от UNCAC, страната е направила немного за прилагането на този нов режим. Наистина, Прокуратурата на РБ понастоящем работи по прилагането на член 83 от ЗАНН, тя трябва да бъде по-активна в тази насока. Освен това широко се споделя мнението, че е нужно да се приеме нов, по-ефикасен закон. В България, търговските дружества са „често използвани средства за плащане на подкупи“ и „използването на изкусни финансови структури и счетоводни техники е обичайно явление“.²² Ето защо е особено важно българското законодателство да предвиди адекватни мерки, за да разреши този проблем.

Като се има предвид, че международната тенденция е да се върви към наказателна отговорност в допълнение към административната и гражданскоправната отговорност на юридическите лица, това остава противоречив и спорен въпрос поради обстоятелството, че схващането за лична морална вина е твърде дълбоко вкоренено в наказателното право. В действителност, именно това е причината UNCAC да не изисква наказателна отговорност за юридическите лица, за разлика от позицията на ТИ. В тази връзка, въпреки че България не е длъжна непременно да обмисли ново законодателство за налагане на наказателни санкции върху юридически лица, страната определено трябва да укрепи своя съществуващ правен режим. Тя може да направи това, като приеме законодателство, включващо метода за установяване на корпоративна *mens rea* (престъпна умисъл). Както препоръчва ОИСР, България следва също така да измени законодателството си така, че изрично да се предвиди наказателно преследване за подкуп на чуждестранно лице и да се уреди преследването на случаи, когато служител, който не е български гражданин, подкупи чуждестранно лице извън България²³.

Освен това България следва да измени ЗАНН така, че всички инструменти за разследване, които могат да се използват при производствата срещу физически лица, да бъдат предоставени и за производствата срещу юридически лица, както и да задели достатъчно ресурси за такива производства. Също така България следва да изясни кой съд е компетентен да разглежда такива дела²⁴. В допълнение, България следва да осигури необходимото обучение на съдии, прокурори и правоприлагащи органи по новите разпоредби относно отговорността на юридическите лица и разследванията на корпорации, за да увеличи равнището на познаване на закона и да гарантира надлежното му прилагане. Тези промени са необходими за успешно разследване, преследване и санкциониране на юридически лица в България.

На второ място, както предлага Асоциацията на прокурорите в България, необходимо е да се подобри практическото прилагане на механизма за защита на свидетели, за да може той реално да защити пострадалите и свидетелите, участващи в производствата по корупционни деяния. Защитата на свидетелите и пострадалите не е ефективна, което може да обезсърчи участието им

²² Mark Pieth, Lucinda A. Low, Peter J. Cullen, *The Convention on Combating Bribery: A Commentary 6* (Конвенция за борба с подкупите: Коментар 6) (ОЕСД, 2006), достъпно на www.oecd.org/dataoecd/27/34/39200754.pdf.

²³ България: Фаза 3. Доклад относно прилагането на Конвенцията за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки и Ревизираната препоръка от 2009 г. относно борбата с подкупването в международните търговски сделки, приети от Работната група на ОИСР по подкупване в международните търговски сделки на 11 март 2011 г., www.oecd.org/dataoecd/16/20/47468296.pdf

²⁴ Пак там, на стр. 13.

в дела, свързани с корупция. Експертите и лицата, предоставящи информация, също не са добре защитени. Освен това националното законодателство следва да предвиди защита за лицата, които подават сигнали за частния сектор. Настоящите разпоредби за защита на сигнализиращите лица са ограничени единствено до публичния сектор и прилагането им е крайно незадоволително.

На трето място, необходимо е подобряване на междуведомственото сътрудничество и каналите за комуникация между институциите, имащи отношение към механизма за взаимопомощ; следва да не се допускат процесуални забавяния на процеса.

На последно място, необходимо е да се подобри съществуващият механизъм за правоприлагане. Гарантирането на независимост на следователите, прокурорите и съдиите е от решаващо значение за борбата с корупцията. Освен това създаването на единна база от статистически данни за производствата би позволило провеждането на пълноценен преглед на прилагането и изпълнението на законодателството за борба с корупцията. Други начини за укрепване на капацитета на правоприлагащите институции включват създаване на условия за подобряване на координацията между органите на прокуратурата и следствието и за осигуряване на подходящи ресурси и обучение за съдиите, прокурорите и следователите.

Благодарност

Настоящият доклад е разработен със субсидия от Фонда на ООН за демокрация (UNDEF) и с подкрепата на Секретариата на Transparency International (TI-S). Авторката на доклада желае да изрази своята благодарност за съветите и приносите на Екатерина Апостолова от Cleary Gottlieb Steen & Hamilton LLP, предоставила услугите си безвъзмездно, на Боряна Самарджиева, която извърши партньорския преглед на доклада, както и на ТИ-С. Авторката би желала да благодари също така на TrustLaw – глобална структура за безплатна юридическа помощ, организирана от Фондация Thomson Reuters, както и на международната юридическа кантора Mayer Brown за тяхната безвъзмездна помощ при съставянето на настоящия доклад.

...the first of these is the fact that the ...

...the second of these is the fact that the ...

...the third of these is the fact that the ...

...the fourth of these is the fact that the ...

...the fifth of these is the fact that the ...

...the sixth of these is the fact that the ...

...the seventh of these is the fact that the ...

...the eighth of these is the fact that the ...

...the ninth of these is the fact that the ...

...the tenth of these is the fact that the ...

...the eleventh of these is the fact that the ...

...the twelfth of these is the fact that the ...

...the thirteenth of these is the fact that the ...

...the fourteenth of these is the fact that the ...

...the fifteenth of these is the fact that the ...

...the sixteenth of these is the fact that the ...

...the seventeenth of these is the fact that the ...

...the eighteenth of these is the fact that the ...

...the nineteenth of these is the fact that the ...

...the twentieth of these is the fact that the ...

...the twenty-first of these is the fact that the ...

...the twenty-second of these is the fact that the ...